

Osnovna šola Križe

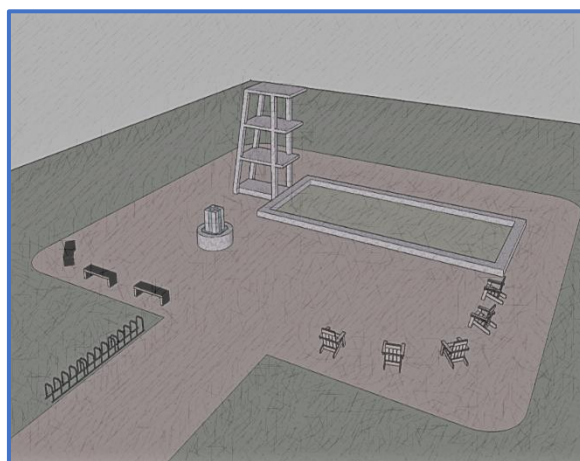
Cesta Kokrškega odreda 16

4294 Križe

Raziskovalna naloga

Ekonomija ali turizem

Tosov bazen - turistična priložnost

Avtorice:

Ema Knep, učenka 8. razreda

Katarina Langus, učenka 8. razreda

Mina Primožič, učenka 8. razreda

Mentorici:

Katja Konjar, prof. geo. in nem.

Betka Potočnik, univ. dipl. org.

Šolsko leto 2021/22

Križe, marec 2022

ZAHVALA

Zahvaljujemo se mentoricama Betki Potočnik in Katji Konjar, ki sta nam svetovali pri nastajanju raziskovalne naloge.

Zahvaljujemo se tudi gospodu Mitju Spreizerju, ki nam je raziskovalno nalogo jezikovno pregledal, in gospe Mojci Kralj za prevod v angleščino.

Med raziskovanjem smo iskale vire, ki so govorili o Tosovem bazenu in z njim povezanih temah. Zahvaljujemo se vsem intervjuvancem za dragocene informacije ter anketirancem, ki so nam s svojimi odgovori pomagali pri raziskavi.

KAZALO

1. Uvod.....	1
2. Cilji naloge.....	1
3. Raziskovalno vprašanje in hipoteze	2
4. Raziskovalno delo	3
4.1. Načrt raziskovalnega dela	3
4.2 Metode dela	4
5. Teoretični del naloge	4
5.1 Popis bazenov na Gorenjskem od 1920 - 1970	4
5.2 Kratka zgodovina izbranih bazenov tistega časa	6
5.3 Tosov bazen	7
6. Raziskovalni del naloge.....	10
6.1 Obisk kraja, kjer je stal Tosov bazen	10
6.2 Pogovori z domačini	12
6.3 Analiza ankete.....	17
7. Turistične zmožnosti Tosovega bazena.....	18
7.1 Ureditev prostora na območju nekdanjega bazena.....	18
7.2 Finančni načrt.....	23
8. Sklep.....	24
9. Viri in literatura	25

POVZETEK

Križe so bile po v začetku 20. stoletja pomembno središče z železniško postajo, ki je bila najbližja tedanjemu zdravilišču Golnik (danes Bolnišnica Golnik). Domačini so skrbeli za prevoze od postaje do Golnika in nudili gostinsko ponudbo. Zgradili so tudi Tosov bazen, ki je nekdanj predstavljal steber turistične ponudbe v Križah. Danes pa tam stoji le ostanek skakalnega stolpa, robovi zasutega bazena in komaj vidni ostanki spremljajočih objektov.

Bistvo naše naloge je pobrskati po zgodovini in ugotoviti, kakšne so možnosti za ureditev prostora nekdanjega Tosovega bazena. Pripravile smo predlog, kako bi lahko to območje ponovno uporabili v turistične namene. Ker nas je zanimalo mnenje širšega lokalnega okolja, smo oblikovale spletno anketo. Lokalno okolje se je strinjalo, da se območje nekdanjega Tosovega bazena uredi.

Ključne besede: Tosov bazen, poslovna ideja, turizem

SUMMARY

At the beginning of the 20th century Križe was an important centre with a railway station, closest to the then Golnik health resort Golnik (Golnik Hospital now). The local people offered transportation from the station to Golnik and catering. The Tos' swimming pool, which used to be the pillar of the tourism in Križe, was built at that time. Today, however, there are only some ruins of the diving tower, the edges of the buried pool and the barely visible remains of the ancillary buildings left.

The essential aim of our research was to browse through the history and find out what the possibilities of arranging the area of the former Tos' pool are. We prepared a proposal on how to reuse this space for tourist purposes. As we were interested in the opinion of the wider local community, we carried out an online survey. The community agrees that the area of the former pool should be arranged.

Key words: Tos' swimming pool, business idea, tourism

1. Uvod

Za raziskovalno nalogo o Tosovem bazenu smo se odločile, ker je bil to eden izmed treh bazenov na današnjem Gorenjskem ter se nam je zdelo zanimivo, da je stal prav v Križah. Naš izziv je bil poiskati čim več informacij in zgodb o bazenu ter izpostaviti njegovo vlogo v turistični ponudbi kraja.

Skakalni stolp stoji še danes in se lepo vidi s ceste Golnik-Križe, ki je pomembna prometna povezava. Zdi se nam, da se veliko ljudi sprašuje, zakaj sredi travnika stoji star skakalni stolp.

Ko sem bila Katarina majhna, mi je stara mama velikokrat pripovedovala zgodbice o tem kraju. Zdele so se mi zelo zanimive, zato sem šla kraj večkrat obiskat s svojimi prijatelji. Zdelo se nam je škoda, da je bazen propadel ter da večina ljudi sploh ne ve, da je obstajal. Mina je tudi že obiskala bazen, saj živi v bližini. K raziskovanju sva povabili še Emo, ki je zanj samo slišala od svoje stare mame, vendar pa jo je zelo zanimal ter si je želela o njem izvedeti več.

Z raziskavo smo ugotovile veliko zanimivosti o bazenu ter dobile idejo, kako bi ga ponovno oživili.

2. Cilji naloge

Zadale smo si naslednje cilje:

- raziskati zgodovino Tosovega bazena,
- raziskati pomen Tosovega bazena v času njegovega delovanja,
- obiskati domačine, ki se bazena še spominjajo,
- raziskati, koliko ljudi ve, da je bil v Križah bazen,
- preveriti interes pri domačinih za ureditev območja, kjer je stal bazen,
- poiskati možnosti za ureditev prostora, kjer je bazen stal v turistične namene,
- raziskati, kako v Trzinu skrbijo za ohranjanje kulturne dediščine.

3. Raziskovalno vprašanje in hipoteze

Pred začetkom raziskovanja smo si zastavile raziskovalno vprašanje in s tem predstavile namen našega raziskovanja:

Kako lahko zapuščino Tosovega bazena uporabimo v turistične namene?

Po pregledu literature pa smo postavile še hipoteze oz. predvidevanja in zapisale, kaj bomo v nalogi raziskovale, kaj nas bo zanimalo. Z našim raziskovanjem jih bomo potrdile oz. zavrgle.

- 1) Tosov bazen je bil prvi bazen na območju današnje Občine Tržič.**
- 2) Ljudje vedo, da je v Križah deloval Tosov bazen.**
- 3) Zapuščina Tosovega bazena je lahko del turistične ponudbe kraja.**

4. Raziskovalno delo

4.1. Načrt raziskovalnega dela

1. Najprej smo pregledale literaturo o Tosovem bazenu. Zanimalo nas je, zakaj so ga zgradili ravno tu in kje so zanj dobili idejo.
2. Obiskale smo Tržiški muzej in srečale z dr. etnologije Bojanom Knificem. Dal nam je nekaj starih fotografij. Povedal je, da muzej hrani le malo zapisov o Križah, ker nekdanj niso spadale v tržiško občino.

Slika 1: V Tržiškem muzeju z g. Knificem (foto: OŠ Križe)

3. O Tosovem bazenu smo se pogovorile s starejšimi domačini.
4. Ogledale smo si mesto, kjer je stal Tosov bazen.

Slika 2: Pri stolpu ob nekdanjem bazenu (foto: OŠ Križe)

5. Naredile smo anketo, ki so jo reševali učenci naše šole ter občani občine Tržič. Z rezultati ankete smo potrdile oziroma ovrgle hipoteze, ki smo si jih postavile na začetku naloge.
6. Pripravile smo predlog, kako zemljišče, na katerem je stal Tosov bazen, vključiti v turistično ponudbo kraja.

4.2 Metode dela

1. Metoda dela z literaturo.
2. Metoda dela z ustnimi viri:
 - pogovor z g. Bojanom Knificem,
 - pogovor z g. Janezom Kavarjem,
 - pogovor z g. Tonetom Zaplotnikom,
 - pogovor z gospo Katarino Langus,
 - pogovor z gospo Jano Knep.
3. Terensko delo:
 - obisk lokacije nekdanjega Tosovega bazena.

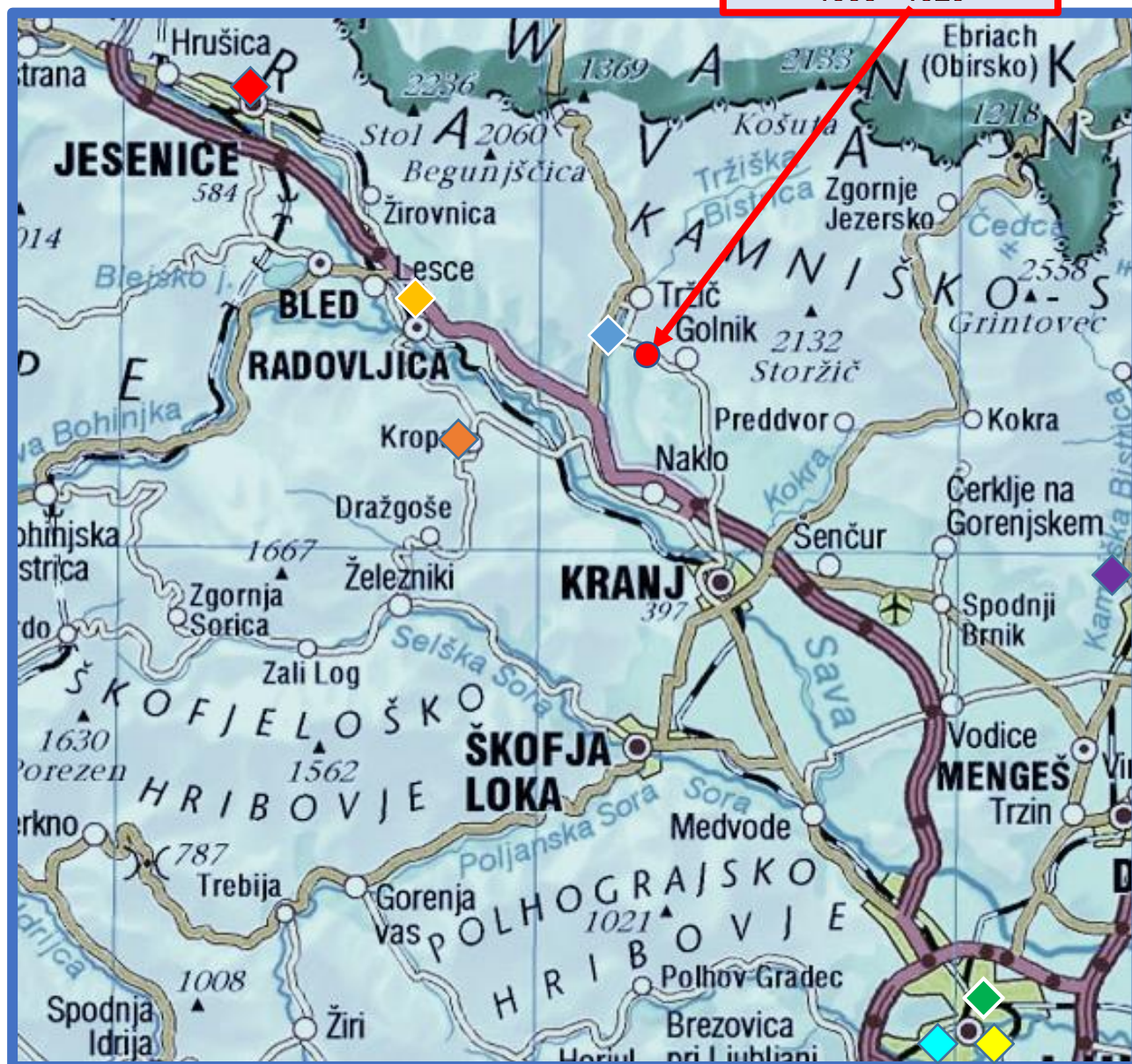
5. Teoretični del naloge

5.1 Popis bazenov na Gorenjskem od 1920 - 1970

S pomočjo internetnih virov smo poiskale kateri bazeni so delovali v času od 1920 do 1970. To je bil tudi čas, v katerem je bil zgrajen in je deloval Tosov bazen v Križah. Veliko podatkov smo našle na spletni strani <https://www.plavalniklub-celulozar.si/o-klubu/zgodovina-kluba/>. Izbrale pa smo le bazene, ki so spadali v našo bližnjo okolico.

Na spodnji zemljevid smo vrisale vse bažene, ki so na Gorenjskem delovali v letih od 1920 do 1970.

**TOSOV BAZEN V
KRIŽAH**

◆ GORENJSKA PLAŽA
TRŽIČ 1962

◆ KOPALIŠČE KROPA
1952

◆ BAZEN OBLA GORICA
V RADOVLJICI 1930

◆ BAZEN UKOVA
NA JESENICAH 1960

◆ KOPALIŠČE ILIRIJA
1929

◆ KOPALIŠČE KAMNIK
1932

◆ KOPALIŠČE
KODELJEVO 1967

◆ KOPALIŠČE KOLEZIJA
1881

5.2 Kratka zgodovina izbranih bazenov tistega časa

Podatke o **bazenu Ukova na Jesenicah** nam je posredoval gospod Branko Jeršin, vodja Zavoda za šport Jesenice. Povedal nam je:

- da so visoke peči (plavži) potrebovali zanesljiv vir hladilne vode. Ker bi bilo nevarno, če bi v nekem trenutku prišlo do izpada dotoka hladilne vode, so se v Železarni Jesenice odločili, da za rezervni vir vode zgradijo bazen Ukova.
- graditi so ga začeli leta 1959, poleti 1960 pa je že začel obratovati.
- za dogrevanje vode so iz železarne potegnili cevovod z vročo vodo, tako da je bila voda v bazenu prijetno topla (med 22 in 24 stopinjami).
- uredili so tudi plažo in teraso z manjšim priročnim gostinskim lokalom.
- zanimivo je bilo, da so na izpustu iz bazena imeli vgrajen alarm. Če bi na pečeh potrebovali vodo, bi ga dispečer vklopil in plavalci bi bili z zvokom sirene opozorjeni, da morajo bazen zapustiti.
- zob časa je načel bazen in lahko se zgodi, da po 62 letih bazen Ukova zaprejo.

Bazen v Kropi

Kratka zgodovina bazena: konec štiridesetih let Filip Legat dal pobudo za izgradnjo letnega kopališča, ki jo je takoj podprla skupina somišljenikov. Za pomoč so zaprosili inženirja Stanka Bloudka, ki je že pred vojno pripravil načrte za smučarsko skakalnico za Jarmom. Bloudek se je odločil za gradnjo kopališča v izmeri polovice olimpijskega bazena (25x13 m). Pri gradnji, ki se je pričela leta 1950 je s prostovoljnim delom ob vsestranski podpori in finančni pomoči tovarne Plamen sodelovala celotna Kropa in posamezniki iz okoliških vasi. Čeprav kopališče še ni bilo povsem dokončano je bilo slavnostno odprto leta 1952.

V letu 1973 so bila na kopališču prvič izvedena večja obnovitvena dela.

Ob prelomu tisočletja kroparsko kopališče ni več ustrezalo sodobnim standardom in po pol stoletja mu je grozilo celo zaprtje. Na srečo pa so prizadevanja posameznih domačinov to preprečila in s finančno pomočjo občine Radovljica se je pričela temeljita obnova. Tako je bazen v novi preobleki junija 2002 ponovno odprl svoja vrata. Leta 2011, ko je bilo kopališče opremljeno še s toplotno črpalko.

Povzeto po: <http://www.bazenkropa.si/>

Bazen v Kranju

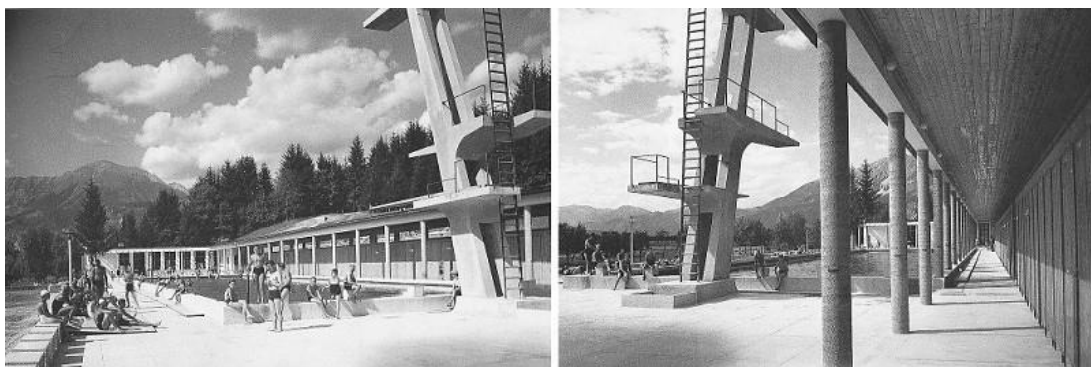
V Kranju so leta 1939 pridobili nov bazen. Mesto je pridobilo temeljne pogoje za razvoj plavanja, vaterpola in skokov v vodo. Zanimanje mladine za vodne športe se je naglo povečalo. Žal je druga svetovna vojna preprečila ustanovitev prvega plavalnega kluba v Kranju. Povzeto po <http://www.klub-avktriglav.si/predstavitev/zgodovina/>.

Kopališče Obla gorica, Radovljica

Kopališče Obla gorica v Radovljici je bilo zgrajeno leta 1933. Imelo je skakalni stolp (arhitekt Ivan Vurnik), ki je bil vzor za gradnjo stolpa v Križah. Stolp danes ne stoji več, bazen je bil prenovljen. Povzeto po <https://www.kamra.si/mm-elementi/kopalisce-obla-gorica-v-radovljici/#>.

Slika 3: Kopališče Obla gorica v Radovljici (vir: kamra.si)

Slika 4: Vurnikovo kopališče v Radovljici leta 1933 (vir: stvar.si)

5.3 Tosov bazen

Lastnik bazena je bil gospod Franc Zupan (1902-1967). Bil je tudi lastnik gostilne Pr' Zupan. Ideja o bazenu se mu je porodila v drugi polovici 30. let 20. stoletja. Graditi ga je začel leta 1938 po nasvetih inženirja Stanka Bloudka. Arhitektura Tosovega bazena se je zgledovala po arhitekturi bazena Obla gorica v Radovljici, ki ga je zasnoval Ivan Vurnik, še posebej skakalni stolp.

Večino del je gospod Zupan opravil sam. Ob večjih delih pa so mu pomagali okoliški mojstri. Skakalni stolp mu je pomagal zgraditi gradbeni mojster Škrjanec iz Žiganje vasi. Voda je bila v bazen speljana iz bližnjega potoka po betonskih žlebovih, pokritih z lesenimi deskami. Ogrevala se je na betonski strehi kabin. Voda v bazenu je ves čas krožila. Celotno kopališče je bilo ograjeno, dostop do bazena je bil mogoč le preko gostilne.

Uradno odprtje bazena je bilo 27. avgusta 1939. Pred in med 2. sv. vojno so kopališče obiskovali predvsem otroci iz premožnejših družin. Po vojni pa so ljudje množično začeli obiskovati kopališče. Kopalna sezona je bila julija in avgusta, bazen je bil odprt od zore do mraka. Za varnost na bazenu in vzdrževanje je skrbel lastnik sam, kasneje mu je pomagal njegov najstarejši sin.

Bazen je bil izrednega pomena za razvoj plavalnega športa v Trziču, pa tudi za številne ljudi, ki so se tam naučili plavati.

Petdeseta leta so bila zlato obdobje bazena, v šestdesetih letih pa se je pomembnost in obiskanost zaradi mnogih dejavnikov (npr. pomanjkanje in umazanost vode) začela zmanjševati. Leta 1962 so odprli večje in modernejša kopališča v Trziču, poleg tega pa so ljudje začeli letovati ob morju. Gospod Zupan je leta 1967 umrl. Po njegovi smrti so s kopališčem in z gostilno upravljali njegovi potomci. Leta 1970 sta kopališče in gostilna propadla. (povzeto po Mlinarič Zgodovina Tosovega bazena)

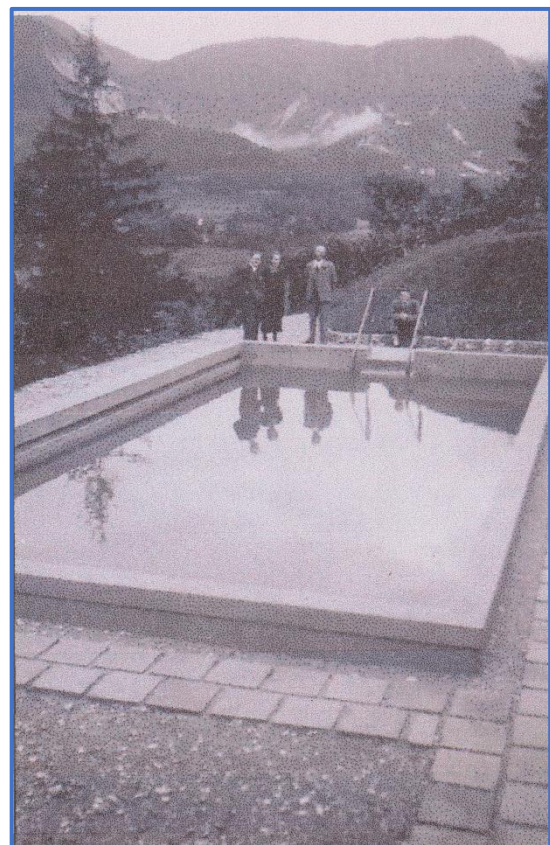
Slika 5: Pogled na bazen pred zasutjem (vir: Mlinarič)

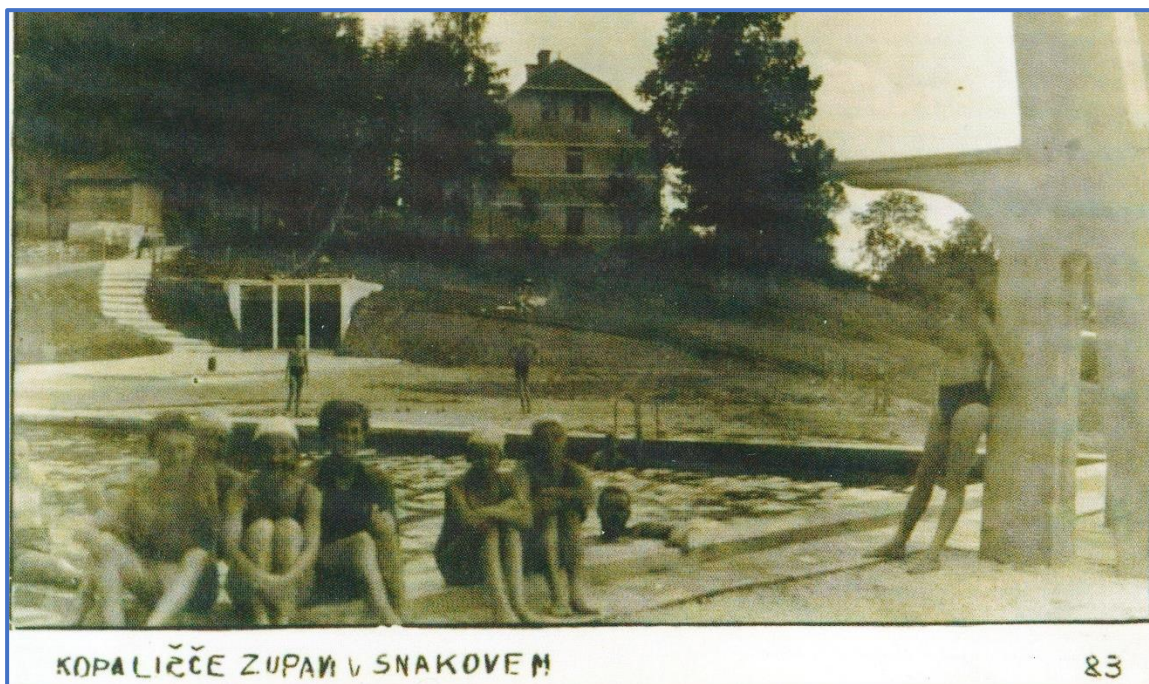
Slika 6: Članek o Tosovem kopališču v časopisu Gorenjec 19. avgust 1939
(vir: Mlinarič Zgodovina Tosovega bazena)

Slika 8: Stolp ob Tosovem bazenu (arhiv: g. Kavar)

Slika 7: Ob bazenu (arhiv: g. Kavar)

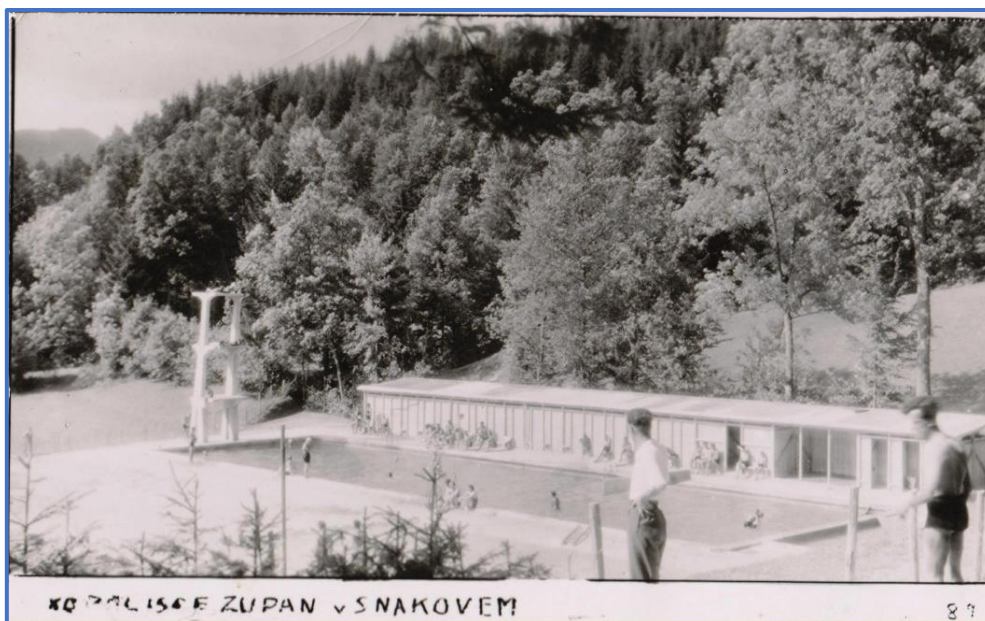

Slika 9: Ob Tosovem bazenu nekoč (arhiv: g. Kavar)

6. Raziskovalni del naloge

6.1 Obisk kraja, kjer je stal Tosov bazen

Natančno smo si ogledale kraj, kjer je nekdanj stal Tosov bazen in primerjale izgled kraja nekoč in danes.

Slika 10: Tosov bazen nekoč (arhiv: g. Kavar)

Slika 11: Tosov bazen danes (foto: OŠ Križe)

Kot je razvidno iz slike, danes na bazen spominja le še stolp. Vidi se še obris bazen, ki pa so ga zaradi varnosti zasuli.

Slika 12: Skica območja Kriške gore (ilustracija: Živa Šivic)

Narisale smo tudi pogled na Kriško goro, od koder priteče voda, ki je napajala Tosov bazen. Voda danes še vedno teče in nadaljuje pot proti močvirju Blata.

6.2 Pogovori z domačini

Po pogovorih z domačini smo ugotovile, da so ga nekateri domačini poznali, drugi pa smo hodili mimo njega, a zanj niso vedeli in ga niso niti opazili.

Intervjuje smo opravile z domačini, ki se bazena še spomnijo. Postavile smo jim naslednja vprašanja:

- Se spomnite Tosovega bazena?
- Kakšne spomine imate na Tosov bazen?
- Poznate kakšno zabavno ali zanimivo zgodbo, povezano z njim?
- Kakšno je vaše mnenje o tem, da bi bazen obnovili?
- Če bi bazen obnovili, bi ga obiskali?

Zapis pogovora z gospodom Zaplotnikom

Gospod Zaplotnik je pripovedoval o otroštvu, ki ga je preživel na bazenu. Tja je začel hoditi pri 10 letih. Niso imeli denarja za vstopnino, zato so v zameno za vstop na bazen pomladi pogosto pomagali pri čiščenju. Včasih pa so vstopili tudi naskrivaj in če so ugotovili, da si prepovedano vstopil, so te nagnali ven. Plavanja so se naučili sami, in sicer, so se držali za rob bazena in mahali z rokami. Medtem ko so se učili plavat, so jim starejši veliko nagajali, npr. stopili so jim na glavo in jih potopili. Starši jih niso pustili na bazen. Vsakič ko so vprašali za dovoljenje, so bili tepeni, zato so kar pobegnili.

Počasi so začeli hoditi tudi na skakalnico. Lastnik Tosovega bazena je stolp (skakalnico) naredil sam, in sicer ročno. Prvo leto so skakali s prve police, drugo leto z druge, na koncu pa kar s tretje, ki je bila precej kruta. S tretje police so lahko skočili samo na noge, saj je bil skok na glavo s take višine zelo zahteven. Na začetku je bil bazen zelo nizek (za manjše otroke), tam kjer je bila skakalnica, pa je bil globok približno 4 oziroma 5 metrov. Na začetku so se odvijale plavalne tekme, nato tekme v skakanju s stolpa (skakalnice), na katerih so nekateri pokazali kar nekaj spretnosti. Pri skoku si moral biti zelo previden, še posebej s tretje police. V tem se je preizkusil tudi gospodov bratranec, vendar je padel na rob bazena in se skoraj ubil.

Otroci so se kopali samo med tednom, ker med vikendom kopanje zanje ni bilo dovoljeno, razen če so prišli s starši. Na bazen so pretežno hodili ljudje iz mest in ne iz vasi.

Ko je bil prazen, so se igrali igre z žogo. Največkrat so igrali vaterpolo, ki ni bil dovoljen, če je bilo na bazenu preveč ljudi. Proti koncu, ko je bil bazen že zanemarjen, so pozimi na

zmrznjenemu bazenu igrali hokej. Lastnik je bil precej strog, saj jim ni dovolil veliko in jih med igro ves čas opazoval.

Kopališče je bilo zelo lepo urejeno in moderno za tiste čase. Na koncu pa se je stanje poslabšalo. Po odprtju Tržiškega bazena (1964/1965) so Tosov bazen urejali samo še dve leti. Povedal je, da je na bazenu užival. Če bi imel priložnost, bi zaščitil stolp oz. skakalnico.

Zapis pogovora z gospodom Janezom Kavarjem, avtorjem Kriških prilog

Slika 13: Pogovor z gospodom Kavarjem (foto: OŠ Križe)

Vodil nas je skozi zgodovino Tosovega bazena ter poleg vključil tudi svoje zgodbe in izkušnje v povezavi z njim. Navedel nam je več imen in stikov, da bi lahko zbrale največ možnih informacij. Zraven je dodal še slike.

Razložil nam je legendo, ki govori o tem, da je Kriška gora polna vode, kar pa je, če upoštevamo število potokov in izvirov vode v bližini Križ, kar natančno.

Prav zaradi toliko vode pa so imeli v Križah nekdaj tudi bazen. Ideja za Tosov bazen pa se ni rodila le zaradi želje imeti bazen. Njegov graditelj je vse dobro premislil. V bližini Križ na Golniku je Bolnica za pljučne bolezni. Nekdaj so najpogostejše bolniki in obiskovalci prišli z vlakom do Križev, nato pa dalje do bolnice na Golniku. Prevoz tja sta organizirala brata Tos. Eden od njiju se je ukvarjal s prevozništvom, drugi pa je vodil gostilno, kamor je bolnike prvi brat pogosto peljal na kosilo. Vedno sta iskala načine, da bi popestrila turistično ponudbo, nakar se je eden spomnil, da bi naredil bazen.

Idejo za izgled, obliko in skakalnico (še vedno stoji v prepoznavni obliki črke "R") sta dobila pri bazenu v Radovljici, ki ga je zasnoval Stanko Bloudek. Stolp v Radovljici je zasnoval arhitekt Ivan Vurnik. Bazen je bil velik 50 krat 30 metrov, zraven pa je bil postavljen 18-metrski stolp. Vodo z bližnjega potoka sta speljala v rezervoar, nato v strojnico in nazadnje v bazen. Med to potjo se je voda očistila in rahlo segrela.

Ko so leta 1939 kopališče uradno odprli, v njem zaradi potegavščine ni bilo vode. To se je hitro spremenilo in kopališče je bilo zelo obiskano. Na kopališču so se odvijale veselice (nad 1000 ljudi). Bilo je tudi del družabnega življenja. Tako so organizirali igre na prostem "lovilec na čez" in "lovilec na kot" (plavali so čez bazen in skakali čez kot), plavalna tekmovanja ...

Eden najzabavnejših dogodkov, vsaj po mnenju g. Kavarja je bil, ko se je smučar Janez Ahačič preoblekel v staro ženico in skakal v vodo. Gospod Kavar se spomni tudi, da je bila cena vstopnice enaka ceni žemljice v vaški pekariji. Starši so otrokom dali denar le za eno od stvari, zato sta jih lastnika po navadi spustila noter kar zastonj. Otroci so jima obljubili, da bodo dolg povrnili naslednjič, lahko tudi z delom na bazenu.

Kopališče je zamrlo leta 1970 zaradi konkurenčnega kopališča v Bistrici.

Današnji lastnik Jože Zupan si želi, da bi se na območju bazena postavilo nekaj informativnih tabel, mogoče tudi spomenik bazenskemu kompleksu.

Zapis pogovora z gospo Katarino Langus

Gospa ima grozne spomine na bazen. V njem bi se skoraj utopila. Ko je bila stara osem let, je s svojo šestletno sestro prilezla skozi ograjo, kjer sta se igrali. Ravno se je polnil, zato je bil na globljih delih spolzek. Tam ji je spodrsnilo in padla je v vodo. Ni znala plavati. Nekaj časa je še mahala, nato pa izgubila zavest. Pred tem je rekla sestri, naj ne kliče starega strica, saj ju bo okregal. Sestra tega ni naredila, ampak je vzela palico ter jo z njo privedla do roba vode ter jo nato zvlekla na rob bazena. Postavila jo je v pravilen položaj za utopljenca. Kmalu se je zbudila in izkašljala vodo, ki jo je popila. Pravi, da je bilo, kot da jo je vodil angel varuh ter ji govoril, kaj naj naredi.

Ob bazenu je bilo tudi veliko brencljev, zato so bili vedno čisto popikani.

Slika 14: Pogovor z Katarino Langus (foto: Katarina Langus)

Povedala je tudi naslednjo zgodbo. Ob bazenu so se zbirali »vaški frajerji« ter tekmovali v skakanju v vodo. Imeli so tudi tekmovalno komisijo, v kateri so bila dekleta. Fantje so skakali v vodo na vse možne načine. Če si samo skočil in priletel na noge, so se ti vsi smejali. Pravi frajer si bil, če si naredil kakšen trik.

Ideja o obnovi bazena ni slaba, vendar v tem ne vidi smisla, saj imamo v Trziču že bazen. Vendar v tržiškem bazenu ni skakalnice, Tosov bazen je bil zgrajen tudi po plavalnih merilih (v dolžino je meril 25 m).

Pravi, če bi bazen obnovili, bi ga obiskala in tam bi obujala spomine in zgodbe.

Povedala je še:

- bazen je zgradil stric njenega očeta. Vodo je speljal iz gozda, več kot en kilometer stran od bazena. Iz tam je sam zgradil betonske kanalčke. Bazen se je polnil dolgo časa, včasih tudi dveh tednov.
- bazen je bil tudi kloriran, vendar to ni bilo natančno odmerjeno, kot je danes. Klor so v vodo metali po občutku.
- bazen je bil ograjen, pri vhodu so pobirali vstopnino. Kjer imajo danes pospravljeno orodje, so bile nekoč kabine. Na enem delu je bil bazen plitev, pod skakalnico pa je bil zelo globok. Poleg bazena je bila tudi gostilna.
- Potem ko je stric njenega očeta umrl, je bazen počasi propadel.

Zapis pogovora z gospo Jano Knep

Gospa ima zanimive spomine na bazen. Velikokrat se je šla tja kopat s starejšima bratoma. Prvič, ko so šli, jima je veliko nagajala, ker sta raje gledala za dekleti kot plavala z njo. Zato sta jo potem vrgla v vodo in takrat je prvič splavala.

Bila bi vesela, če bi bazen obnovili, ker ima tam ogromno lepih spominov na odraščanje in tudi okolica se ji zdi prijetna.

Če bi ga obnovili, bi ga obiskala, še posebej če bi bil namenjen starejšim in bi bil v bližini kakšen lokal, kjer bi lahko kaj popili in se družili. Všeč bi ji bilo tudi, če bi bil tam kakšen prostor za balinanje.

Slika 15: Ema Knep z mamo (foto: Knep)

6.3 Analiza ankete

Mlade raziskovalke smo s pomočjo spletnega orodja Forms izvedle anketo, v kateri nas je zanimalo, kaj prebivalci naše občine vedo o Tosovem bazenu.

Anketa je bila na spletu odprta od 19. februarja do 8. marca 2022. Rešilo jo je 183 anketirancev. Največ anketirancev je bilo starih od 40 do 60 let, sledijo anketiranci, stari od 20 do 40 let.

Vprašanja so bila naslednja:¹

- Ali poleti obiskujete bazene?
- Ali veste, da je bil nekoč tudi v Križah bazen?
- Kako se je imenoval?
- Ali veste, kdaj je deloval?
- Ali je bil to prvi bazen na območju današnje Občine Tržič?
- Ali bi želeli, da se ohrani spomin na nekdanji bazen v Križah?
- Imate kakšen predlog za ureditev kraja, kjer je bazen stal?

Na vprašanje, ali obiskujete bazene pritrdilno odgovorilo skoraj 60% anketirancev.

Na vprašanje, ali vedo, da je v Križah stal bazen, pa je pritrdilno odgovorilo kar 85% anketirancev.

70% anketiranih je vedelo, da se je bazen imenoval Tosov bazen in tudi pravilno določili leta delovanja.

Več kot 90% anketirancev je odgovorilo, da je to najstarejši bazen na območju nekdanje Občine Tržič.

Anketiranci so izkazali tudi velik interes za ureditev območja, kjer je nekoč stal bazen. Interes je izkazalo skoraj 90% anketirancev.

¹ Anketni vprašalnik se nahaja v prilogi 1.

7. Turistične zmožnosti Tosovega bazena

Naš namen je bil najti predloge, kako bi v turistične namene vključili območje, kjer je stal Tosov bazen.

Na osnovi vsega, kar smo se naučile, prebrale, slišale in raziskale, smo pripravile predlog za vključitev zemljišča, kjer je stal Tosov bazen v turistično ponudbo Tržiča.

7.1 Ureditev prostora na območju nekdanjega bazena

Pri ureditvi prostora smo upoštevale predloge naših anketirancev.

Predlagamo sledečo ureditev prostora: osrednji del predstavlja nov **pitnik**, ki ga bo tako kot oba druga v vasi oblikovala ga. Katarina in ga bo polnila voda, ki je nekdanj polnila Tosov bazen. Obiskovalci bodo lahko spili to vodo, se z njo osvežili ali pa z njo napolnili steklenice, ki jih bodo odnesli domov.

Izrisale smo tudi **ležalnike**, ki bi jih rade postavile na kraj, kjer je nekdanj kraljeval Tosov bazen. Postavile bi jih na sončno stran poleg pitnika. Z ležalnikov se bo odpiral krasen pogled na še ohranjeni stolp bazena. Zasnovan je bil po načrtu arhitekta Vurnika in je prava mojstrovina. Ker je največ anketirancev odgovorilo, da naj se spomin na nekdanji bazen ohrani vsaj na **informacijski tabli**, smo po vzoru že obstoječih tabel v kraju narisale tablo in oblikovale njeno vsebino.

Slika 16: Primer informacijske table
(ilustracija: Katarina Polanšek)

Slika 17: : Stol pri mizarstvu Jesenko (foto: OŠ Križe)

TOSOV BAZEN

Zgradil ga je Jože Zupan malo pred in po drugi svetovni vojni. Pomagal naj bi mu arhitekt Ivan Vurnik, ampak pisnih virov o tem ni.

Bazen so odprli leta 1939. Sprejel je do 200 obiskovalcev. Svoja vrata je zaprl 1970, ker so se tedaj odprli modernejša in večja kopališča.

Bazen je bil ob skakalnici globok 5 metrov, v delu neplavalcev pa je meril 1 meter. Kopališče je imelo rezervoar z vodo in enostaven sistem za ogrevanje vode, otroški bazen, lične lesene kabine, ležalnike, dve prhi, moško in žensko stranišče ter umivalnik za noge.

Zraven njega je stalo gostišče.

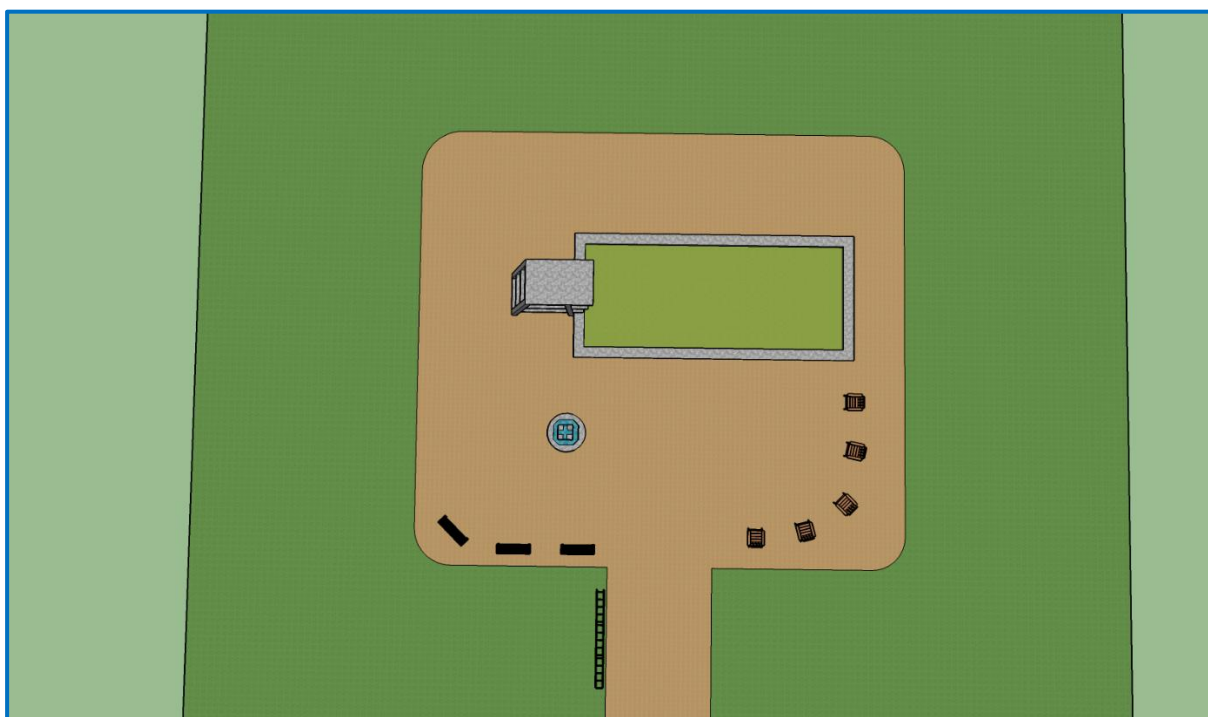

Slika 18: Vsebina informacijske table

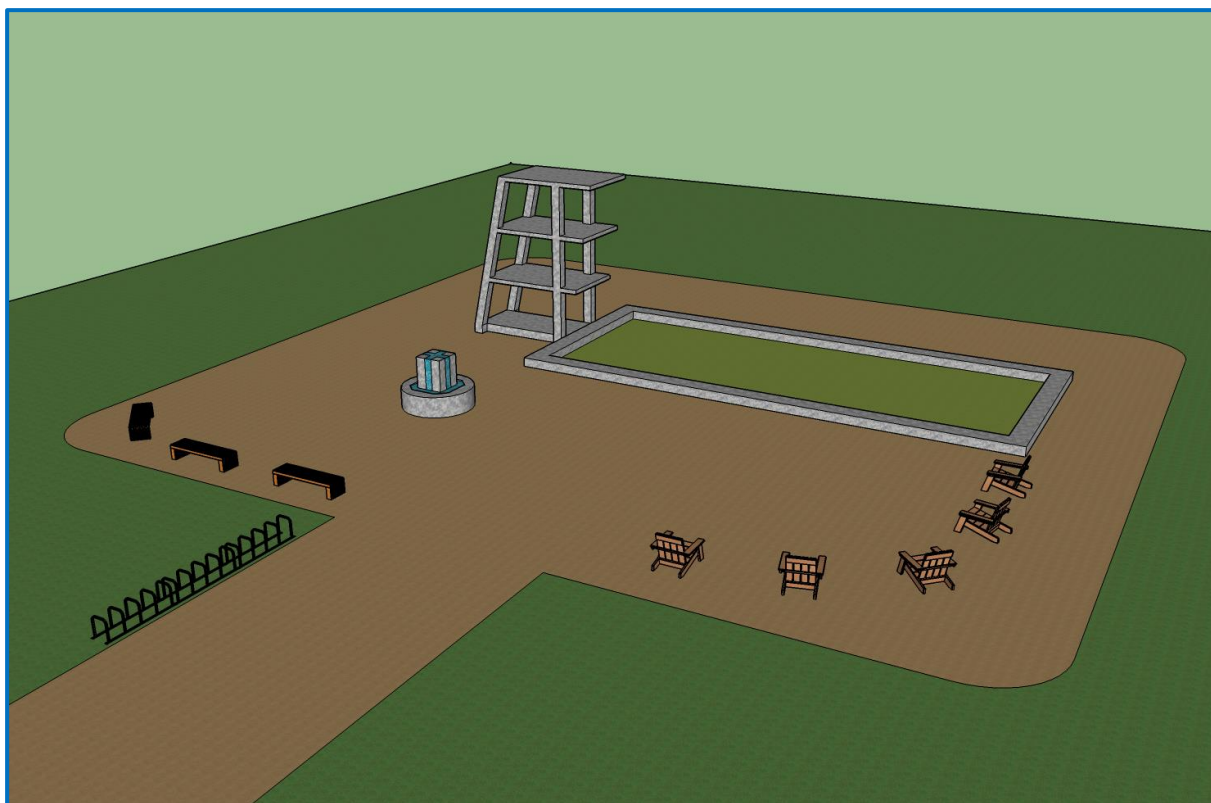
Naše ideje smo zrisale na skici in Katarina jih je prenesla v računalniški program.

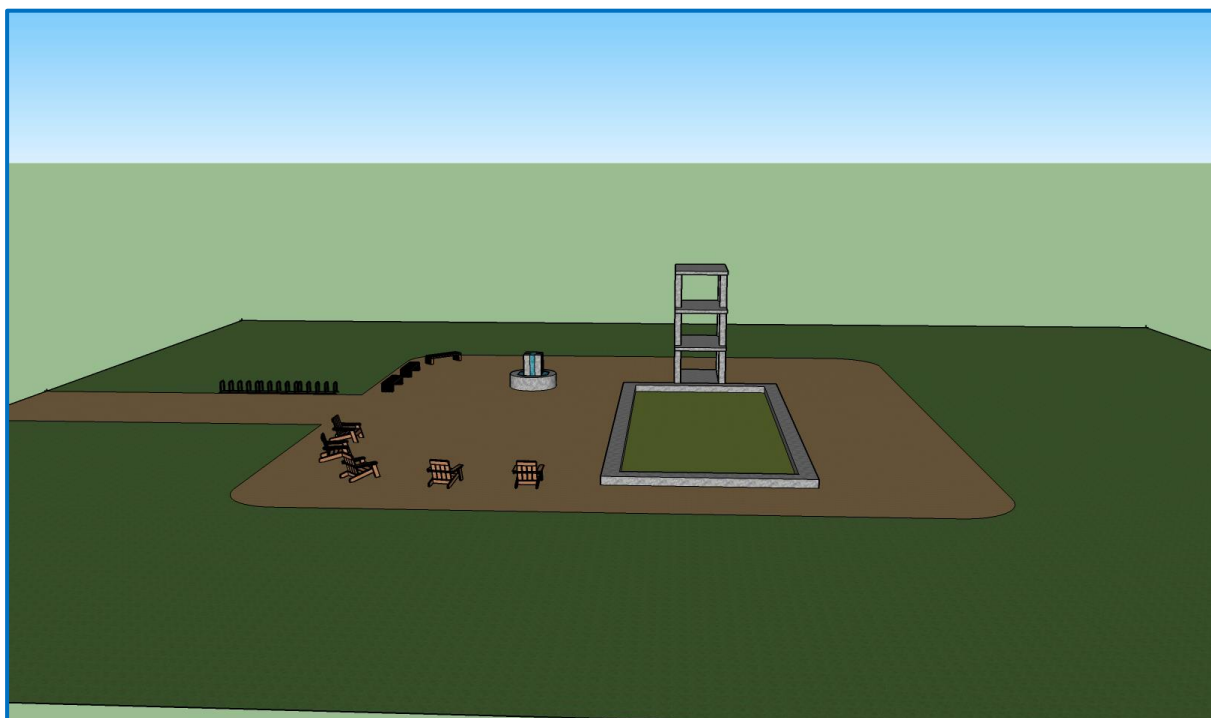
Slika 19: Skica ureditve nekdanjega Tosovega bazena (skica: Katarina Langus)

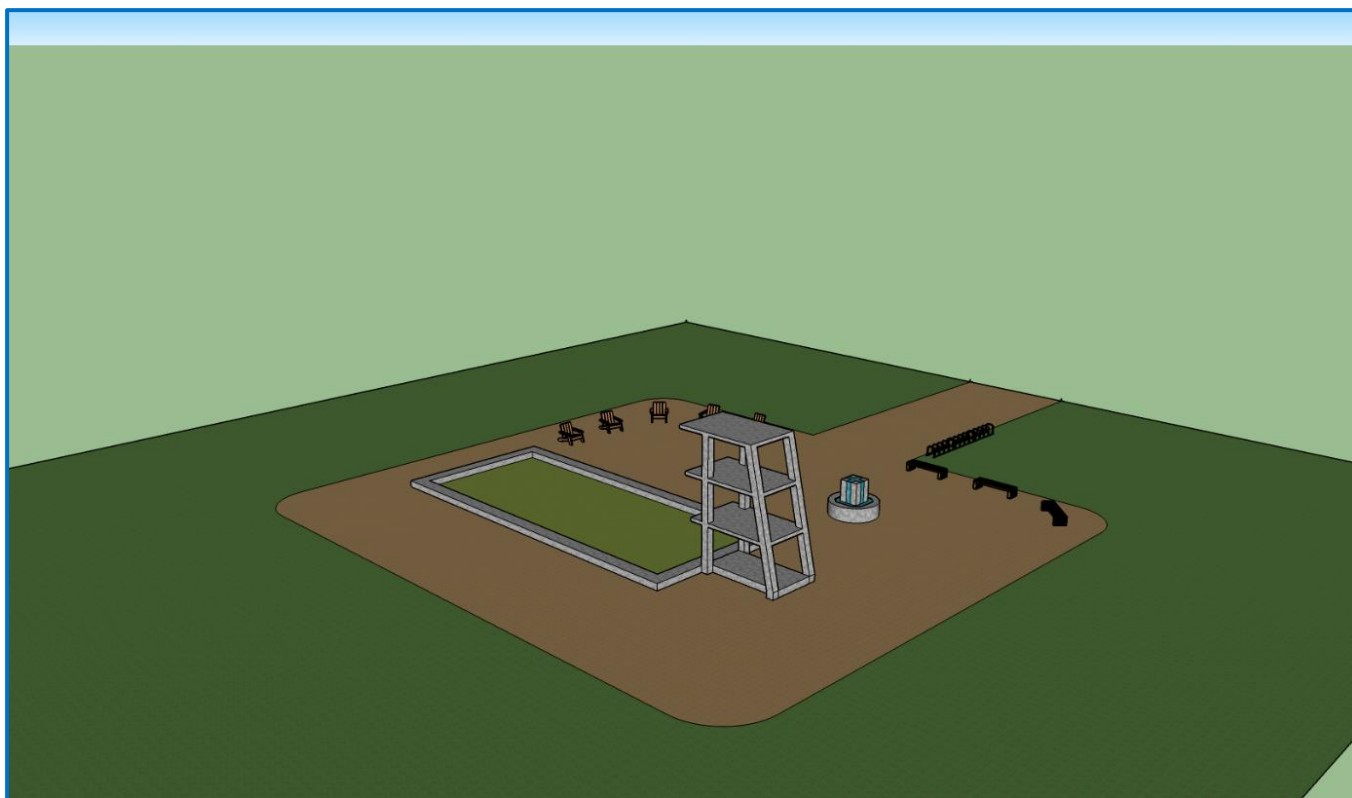
Slika 20: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus)

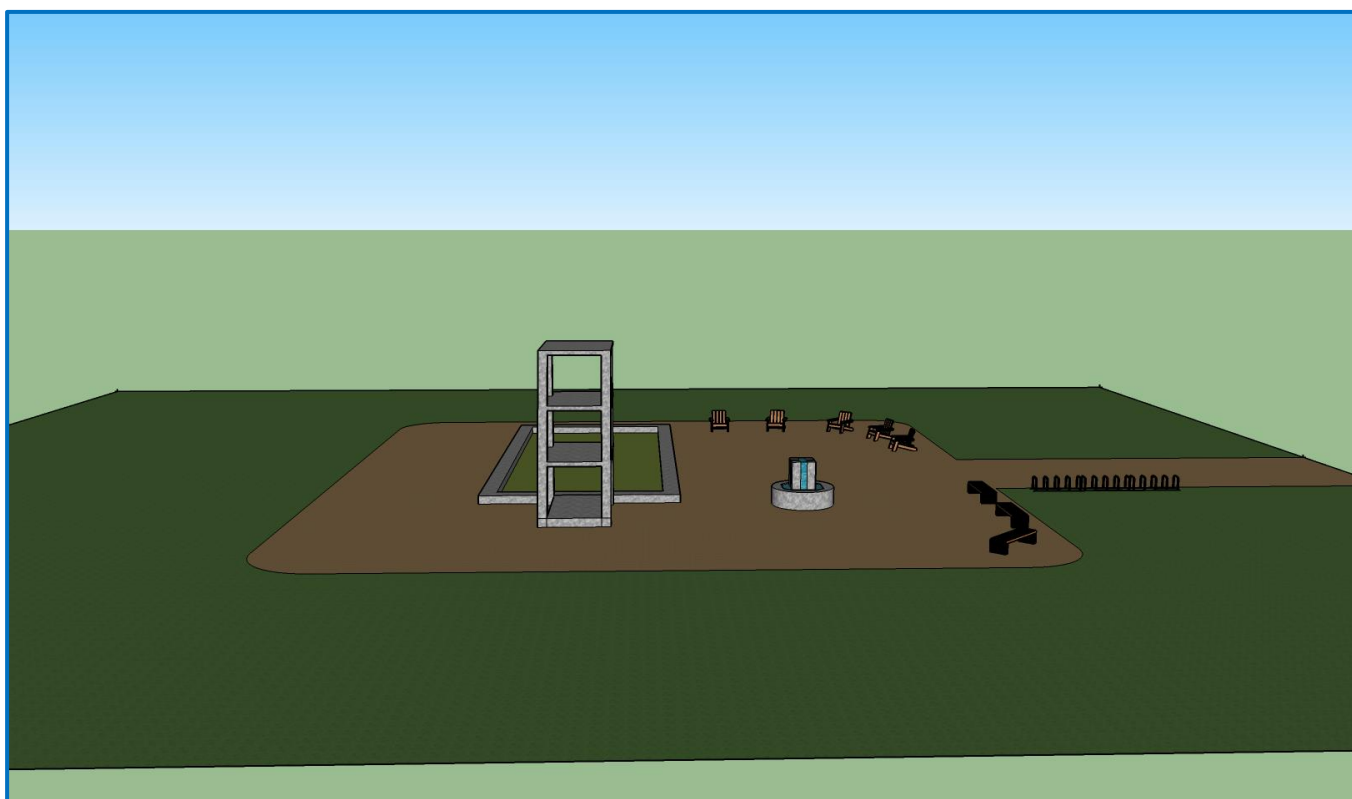
Slika 21: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus)

Slika 22: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus)

Slika 23: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus)

Slika 24: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus)

7.2 Finančni načrt

Preden se podamo do gospoda župana, pa smo pripravile še preprost finančni načrt.

V stroške smo vključile stroške za ureditev površin, izgradnje pitnika, informacijske table, klopi in ležalnikov ter stojal za kolesa. Pobrscale smo po spletu in poiskale povprečne cene, ki imajo podlago v cenah storitev, ki jih izvajalci ponujajo na spletu. Nekatere stroške smo pridobile tudi osebno.

Ureditev nepokritih površin: v ta del investicije ureditev območja nekdanjega bazena: nasipanje peska na mestu poti do bazena in okoli bazena, ureditev robnikov ob nasutem delu. Velikost navedenih površin je približno 1.250 m². Povprečna cena navedenih storitev znaša približno 20 € na m². Ocenjujemo, da bi skupna vrednost ureditve nepokritih površin znašala 25.000 €.

Stroški za pitnik: kamnoseško delo 3000 €, postavitve 500 €, skupaj 3500 €.

Stroški za klopi in ležalnike: ocenjujemo, da bi skupna vrednost nabave za klopi in ležalnike znašala 2.000 €. Za ležalnike smo pridobile ponudbo mizarstva Jesenko (Žiganja vas 32, Križe) - 337,94 € za ležalnik.

Stroški za informacijsko tablo: stroške ocenjujemo na 400 € (dva lesena vgrajena stebrička 200 €, tabla s potiskom 200 €).

Stroški za stojala za kolesa: donacija kolesarske trgovine Grašča (Hladnikova ulica 11, Križe).

Obnova skakalnega stolpa: stroškov za obnovo stolpa nismo znale oceniti, ker gre za arhitekturno posebnost in bila potrebna strokovna rekonstrukcija. Kot nam je povedal gospod Kavar, so se za stolp že zanimali predstavniki Fakultete za arhitekturo.

Skupna vrednost investicije

Iz zgoraj navedenega znaša predvidena investicija v ureditev Tosovega bazena brez obnove stolpa 33.000 €. Dejavnosti in ponudba se lahko v naslednjih fazah še razširi.

Viri investicije

Investicija bi se financirala v sodelovanju Občine Tržič, lokalne skupnosti, turističnega društva Križe in z donacijami podjetij v okolici (Grašča d.o.o., Semago d.o.o., Zabret d.o.o. ...).

Kakšne pa naj bi bil vpliv ureditve območja na obstoječo turistično ponudbo in obremenitev okolja?

Predvidevamo, da bi ureditev prostora nekdanjega Tosovega bazena obogatila in dopolnila turistično ponudbo občine Tržič in predvsem našega kraja. Menimo, da naš predlog ureditve območja ne bi dodatno obremenil okolja, saj so naša ciljna publika zlasti pohodniki in kolesarji ter domačini.

8. Sklep

Preden smo se lotile raziskovanja in iskanja podatkov o Tosovem bazenu, smo postavile tri hipoteze, ki smo jih na koncu analizirale.

Prva hipoteza, ki smo jo postavile, je bila »Tosov bazen je bil prvi bazen na območju današnje občine Tržič.« Z našo anketo in razgovori na terenu smo ugotovile, da ljudje vedo, da je v Križah stal prvi bazen na območju današnje občine Tržič, saj je pritrdilno odgovorilo več kot 90% anketirancev. **Hipotezo zato *potrdimo*.**

Druga hipoteza, ki smo jo postavile, je bila »Ljudje vedo, da je v Križah deloval Tosov bazen«. Tudi to **hipotezo *potrdimo***, saj je na vprašanje pritrdilno odgovorilo kar 85% anketirancev.

Zadnja hipoteza je bila »Zapuščina Tosovega bazena je lahko del turistične ponudbe kraja«. Anketiranci so izkazali tudi velik interes za ureditev območja, kjer je nekoč stal bazen. Interes je izkazalo skoraj 90% anketirancev. Tudi to **hipotezo *potrdimo*.**

Rezultati ankete nas niso presenetili. Interes za ureditev kraja je izkazalo veliko domačinov. Raziskovalke menimo, da je prav, da poznamo dediščino svojega kraja in skrbimo, da se ta ohrani za prihodnje generacije.

Menimo, da je prav, da poznamo dediščino svojega kraja in skrbimo, da se ta ohrani za prihodnje generacije. Upamo, da smo s to nalogo pripomogle k večji poznanosti našega kraja in njegove zgodovine. Pokazale smo, da je pri oblikovanju turističnih proizvodov pomembno poznati dediščino kraja.

9. Viri in literatura

LITERATURA:

- Mlinarič J., N. (2004). Zgodovina Tosovega bazena. Raziskovalna naloga. Tržič.
- Kavar, J. (2009). Kriške prigode: o Križah in Križanih, ki jih ni več. Radovljica: Didakta.
- Papler, D. (1999) Kriških 50 planinskih let. Križe: Planinsko društvo.
- Cerar, I. (2012). Pravljične poti Slovenije. Družinski izletniški vodnik. Ljubljana, Sidarta.

SPLETNI VIR:

- Stolp z Vurnikovim podpisom. (2018). Pridobljeno 18. januar 2022 s <https://www.gorenjskiqlas.si/article/20180204/C/180209900/1038/stolp-z-vurnikovim-podpisom>
- Bazen v Kropi. Pridobljeno 4. marca 2022 s <http://www.bazenkropa.si/>
- Prvi bazeni v Sloveniji. Pridobljeno 4. marca s <https://www.plavalniklub-celulozar.si/o-klubu/zgodovina-kluba/>
- Kopališče Obla gorica Radovljica. Pridobljeno 4. marca s <https://www.kamra.si/mm-elementi/kopalisce-obla-gorica-v-radovljici/#>
- Radovljiški bazen: Pridobljeno 4. marca s <http://www.stvar.si/sl/projekti/olimpijski-kopaliski-kompleks-obla-gorica-v-radovljici-9617402.html>
- Bazen v Kranju: Pridobljeno 4. marca s <http://www.klub-avktriglav.si/predstavitev/zgodovina/>

USTNI VIRI:

- Janez Kavar, upokojenec, avtor Kriških prigod, 20. 1. 2021
- Bojan Knific, doktor etnologije, Tržiški muzej, 18. 1. 2021
- Tone Zaplotnik, domačin, 5. 3. 2022
- Katarina Langus, domačinka, 17. 1. 2022
- Jana Knep, domačinka, 25. 1. 2022
- Branko Jeršin, vodja RP OKS - ZŠZ Jesenice, 4. 3. 2022

SEZNAM PRILOG:

- Priloga 1: Anketa.
- Priloga 2: Analiza ankete.
- Priloga 3: Predlogi za ureditev območja Tosovega bazena, ki so jih zapisali anketiranci.

KAZALO SLIK

Slika 1: V Tržiškem muzeju z g. Knificem (foto: OŠ Križe).....	3
Slika 2: Pri stolpu ob nekdanjem bazenu (foto: OŠ Križe).....	3
Slika 3: Kopališče Obla gorica v Radovljici (vir: kamra.si).....	7
Slika 4: Vurnikovo kopališče v Radovljici leta 1933 (vir: stvar.si)	7
Slika 5: Pogled na bazen pred zasutjem (vir: Mlinarič).....	8
Slika 6: Članek o Tosovem kopališču v časopisu Gorenjec 19. avgust 1939	9
Slika 7: Ob bazenu (arhiv: g. Kavar)	9
Slika 8: Stolp ob Tosovem bazenu (arhiv: g. Kavar)	9
Slika 9: Ob Tosovem bazenu nekoč (arhiv: g. Kavar)	10
Slika 10: Tosov bazen nekoč (arhiv: g. Kavar).....	10
Slika 11: Tosov bazen danes (foto: OŠ Križe)	11
Slika 12: Skica območja Kriške gore (ilustracija: Živa Šivic)	11
Slika 13: Pogovor z gospodom Kavarjem (foto: OŠ Križe).....	13
Slika 14: Pogovor z Katarino Langus (foto: Katarina Langus).....	15
Slika 15: Ema Knep z mamo (foto: Knep).....	16
Slika 16: Primer informacijske table	18
Slika 17: : Stol pri mizarstvu Jesenko (foto: OŠ Križe).....	18
Slika 18: Vsebina informacijske table	19
Slika 19: Skica ureditve nekdanjega Tosovega bazena (skica: Katarina Langus)	20
Slika 20: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus).....	20
Slika 21: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus).....	21
Slika 22: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus	21
Slika 23: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus	22
Slika 24: Računalniški izris (avtorica: Katarina Langus	22

Priloge

PRILOGA 1: ANKETA

Pozdravljeni, smo učenke Osnovne šole Križe in pripravljamo turistično nalogo. Prosimo za nekaj minut vašega časa in za premišljene odgovore na zastavljena vprašanja. Anonimnost podatkov, za katere vas prosimo, je zagotovljena, saj se bodo uporabljali izključno v raziskovalne namene naše naloge.

1. V katero starostno skupino spadate?
 - a. do 20 let
 - b. 20 do 40 le
 - c. 40 do 60 let
 - d. nad 60 let

2. Ali poleti obiskujete bazen?
DA
NE

3. Ali veste, da je bil nekoč tudi v Križah bazen?
DA
NE

4. Kako se je imenoval? _____

5. Ali veste, kdaj je deloval?
 - a. 1920 – 1940
 - b. 1940 – 1970
 - c. 1970 – 1990

6. Ali je bil to prvi bazen na območju današnje Občine Tržič?
DA
NE

7. Ali bi želeli, da se ohrani spomin na nekdanji bazen v Križah?
DA
NE

8. Imate kakšen predlog za ureditev kraja, kjer je bazen stal?

Hvala za vaše odgovore.

PRILOGA 2: ANALIZA ANKETE V GRAFIH

1. V katero starostno skupino spadate?

● do 20 let	2
● 20 – 40 let	44
● 40 - 60 let	112
● nad 60 let	25

2. Ali poleti obiskujete bazene?

● DA	107
● NE	76

3. Ali veste, da je bil nekoč tudi v Križah bazen?

● DA	154
● NE	29

4. Kako se je imenoval?

70% anketiranih je vedelo, da se je bazen imenoval Tosov bazen.

6. Ali je bil to prvi bazen na območju današnje Občine Tržič?

7. Ali bi želeli, da se ohrani spomin na nekdanji bazen v Križah?

8. Imate kakšen predlog za ureditev kraja, kjer je bazen stal?

V prilogi smo zapisale smo nekaj predlogov.

PRILOGA 3: PREDLOGI ZA UREDITEV OBMOČJA TOSOVEGA BAZENA, K SO JIH ZAPISALI ANKETIRANCI

Pitnik, tabla, počivališče.

Pitnik.

Spominski park.

Menim, da imamo odličen bazen med Bistrico in Tržičem ter olimpijskega v Kranju. Danes smo bolj mobilni kot nekoč, tudi način preživljanja dopustov in prostega časa se je spremenil, zato bi bil nov bazen v Križah zelo slabo izkoriščen. Ker so bazeni dragi in tudi obremenilni za okolje, postavitev v Križah ne bi bila upravičena. Spomin na bazen se lahko ohrani tudi drugače, skozi kako prireditev ali razstavo, vezano na zanimivosti in zgodovino Križev.

Poučne table z opisom in starimi original fotografijami.

Tabla z opisom.

Če je skakalnica še tam, se poleg postavi maketa ali pa le informacijska tabla z načrtom ali izgledom nekdanjega bazena. Poleg se lahko uredi park s klopi ali kaj podobnega. Na točki so lahko tudi informacije z ostalimi pohodnimi potmi. Lahko pa bi se tam uredil trim park.

Spominska plošča (informativna plošča).

Spominski park.

Klopi, informativna tabla o nekdanjem bazenu, igrala.

Obnova in nov bazen.

To bi bilo tudi turistični kraj.

Igrišče, prostor za ustvarjanje.

Obnova z ohranitvijo starega izgleda mogoče v bazenu notri stare slike Križev in bazena.

Sam kraj, kjer je stal bazen je neprimeren za fizični prikaz nekdanjega stanja, ker je večina objektov porušenih, bazen pa je zasut. Slej kot prej bo treba porušiti tudi stolp, ki ga že močno načenja zob časa in bo postal nevaren zaradi možnosti zrušitve. Najprimernejša oblika bi bila obcestna tabla s fotografijo prvotnega stanja in podatki o bazenu, še posebej sedaj, ko bo zgrajen nov pločnik in si bodo mimoidoči lahko varno ogledali lokacijo in izvedeli vse o tej nekdanji mojstrovini iz table.

Mogoče kakšna obvestilna tabla s slikami ali manjšo maketo.

Prostor za druženje in oddih.

Narediti park oz. kakšna brunarica z pijačo itd ☺.

Obnovitev bazena - vendar z drugačno tematiko kot bazen v Tržiču.

Informativna tabla.

Panoji.

Uredite nov bazen.

Narediti nov bazen za krajane Križev .

Ureditev za zimski potop...nekaj razpoznavnega.

Ureditev parka, mogoče vodnjak, ter klopce za oddih...

Piknik prostor (urejena ognjišča, senca, mize in klopi), reditelji.

Da se lepo označi kje je bil bazen in da se uredi pot do tja.

Ponovna postavitve bazena in zasaditev dreves.

Ostane naj vsaj stolp, kot spomin na bazen.

Ureditev parka.

Park s klopcami.

Postavijo naj se panoji s slikami bazena in dogajanja na njem.

Informativna tabla.

Vrt s klopcami drevesi in cvetjem.

Sprehajalna pot, klopce, gugalnice, pitnik.

Da se ga obnovi ker lokacija je izredno lepa in mirna.

Ponovna izgradnja tokrat pokritega bazena in wellness, bio spa.

Mini park v naravi.

Ponovno bazen.

Lesena tabla s slikami in opisom bazena.

Spominska tabla, oživitev bazena v Križah.

Muzej v naravi.

Lahko bi se postavila spominska plošča na graditelja Franca Zupana in njegovih pomočnikov ter obnovili dele, ki so še obstoječi.

Ureditev okolice, tabla z opisom, izdelava fitnesa na prostem (iz lesa), mini gozdni park...

Mogoče kakšna tabla na kateri so nanizane vse potrebne informacije o nekdanjem bazenu.

Ker je to privatna lastnina bi težko uredili kraj z občinskim denarjem ali denarjem KS. Lahko pa bi v OŠ Križe na stene obesili slike bazena in samega dogajanja okoli bazena in zid s slikami poimenovali po bazenu.

Skakalnico absolutno ne bi smeli podreti, treba jo je obnavljati, okolico pa prijetno urediti, postaviti klopce itd ...

Naj se naredi park bazen. Imel je otroški in plavalni bazen. Na strehi pomožnega objekta pa so bile cevi za ogrevanje vode. Zelo popularna pa je bila skakalnica, katera je še danes. Za tiste čase je bil to vrhunski objekt.

Prvotna lokacija.

Lesene terase okrog bazena, majhna lesena hiška s pijačo in sladoledom ☺.

Korito v katerem si poleti namočiš noge. Lahko tudi knajpanje po vodi in kamnih kot imajo to ob jezeru Jasna v Kranjski Gori.

Spominska tabla ali pa kot del kakšne kriške učne poti.

Informativna tabla s fotografijami in zgodovino bazena.

Tabla z razlago o nastanku bazena.

Ureditev okolice, bazen – muzejsko.

V Krizah se rabi park za skiroje in kolesa da je možnost gibanja skoraj celo leto.

Informacijska tabla s starimi fotografijami.

Skakalni stolp še stoji, prostor za bazen je tudi tako, da rabimo samo se investitorja.

Se bazen je še pa skakalnica tudi, čigavo je pa ozemlje pa ne vem. Ne verjamem, da bi se kdo našel, da bi ga obnovili.

Postavitev novega.

Najprej je treba dobiti soglasje lastnikov in interes župana, potem pa naprej poiskati idejo za ureditev prostora...

Lepa narava, lep položaj bazena, kar bi razveseljevalo okoliške prebivalce v vročih poletnih dneh. Bazen s plažo in bifejem, ki bi nudil manjše prigrizke in osvežilne napitke ☺

Naj bo spomenik ali botanični vrt z ogledom kako je bilo včasih kakšno klop saj je tam dosti sonca za sproščanje.

Ba se ga obnovi in ponovno prične z obratovanjem.

Naj se ga obnovi.

Mogoče ureditev kot nekak park.

Virtualna predstavitev v obogateni resničnosti - ko bi obiskovalec s kamero pametnega telefona "gledal" po prostoru bi se na sliki dodatno prikazoval 3D model nekdanjega bazena.

Lahko bi ponovno zgradili bazen.

Mogoče bazen.

Klopca z informacijami.